

A NEW STAGE IN POLITICAL RELATIONS BETWEEN UZBEKISTAN AND FRANCE

Zulfiya Davronova

Senior Lecturer

Uzbek State University of World Languages

Tashkent, Uzbekistan

E-mail: zulfiyadavronova@mail.ru

ABOUT ARTICLE

Key words: international relations, globalization, independence, international arena, human rights, inter-parliamentary relations, strategy for action.

Received: 14.04.25

Accepted: 16.04.25

Published: 18.04.25

Abstract: This article analyzes the new stage of political relations between Uzbekistan and France, discussing the achievements in such areas as diplomatic, socio-economic and cultural cooperation between the two states. The new stage of relations between Uzbekistan and France is undoubtedly aimed at developing strategic partnership between the two countries and strengthening cooperation in new spheres based on mutual interests. The article also considers new perspectives of these relations.

ЎЗБЕКИСТОН ВА ФРАНЦИЯ ЎРТАСИДАГИ СИЁСИЙ АЛОҚАЛАРНИНГ ЯНГИ БОСҚИЧИ

Зулфия Давронова

катта ўқитувчи

Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети

Тошкент, Ўзбекистон

E-mail: zulfiyadavronova@mail.ru

МАҚОЛА ҲАҚИДА

Калит сўзлар: халқаро муносабатлар, глобаллашув, мустақиллик, халқаро майдон, инсон ҳуқуқлари, парламентлараро муносабатлар, ҳаракатлар стратегияси.

Аннотация: Ушбу мақолада Ўзбекистон ва Франция ўртасидаги сиёсий алоқаларнинг янги босқичи таҳлил қилиниб, икки давлат ўртасидаги дипломатик, ижтимоий-иқтисодий ва маданий ҳамкорлик каби соҳалардаги муваффақиятлари муҳокама қилинади. Ўзбекистон ва Франция ўртасидаги алоқаларнинг янги босқичи, шубҳасиз, икки мамлакатнинг стратегик шерикликни ривожлантириш ва ўзаро манфаатларига

асосланган янги соҳаларда ҳамкорликни кучайтиришга қаратилган. Мақолада мазкур муносабатларнинг янги истикболлари ва уларнинг халқаро майдондаги аҳамиятига ҳам эътибор қаратилган.

НОВЫЙ ЭТАП В ПОЛИТИЧЕСКИХ ОТНОШЕНИЯХ УЗБЕКИСТАНА И ФРАНЦИИ

Зульфия Давронова

старший преподаватель

Узбекский государственный университет мировых языков

Ташкент, Узбекистан

E-mail: zulfiyadavronova@mail.ru

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: международные отношения, глобализация, независимость, международная арена, права человека, межпарламентские отношения, стратегия действий.

Аннотация: В данной статье анализируется новый этап политических отношений между Узбекистаном и Францией, обсуждаются достижения в таких сферах, как дипломатическое, социально-экономическое и культурное сотрудничество между двумя государствами. Новый этап отношений между Узбекистаном и Францией, без сомнения, направлен на развитие стратегического партнёрства двух стран и усиление сотрудничества в новых сферах, основанных на взаимных интересах. В статье также рассматриваются новые перспективы этих отношений.

Кириш. Бугунги дунё глобаллашув шароитида бир-биридан қочиб эмас, бир-бирига интилиб яшашдан манфаатдор ҳар қандай давлат ёки жамият ҳаётида халқаро муносабатлар қадимдан муҳим аҳамият касб этиб келган. Қадимий анъана ва тажрибаларга эга бўлган халқаро ҳамкорлик, мамлакатлараро иқтисодий-маданий айирбошлаш XXI асрга келиб тобора улкан моҳият касб этмоқда. Инсоният руҳиятида шаклланаётган оламни асраш, ҳаёт ва турмушнинг бошқа қадриятларини авайлаш инстинкти тобора кучайиб бормоқда. Ҳар қандай давлат ер шарининг қайси нуқтасида жойлашган бўлмасин, дунё халқлари ва мамлакатлари билан ҳамкорликсиз истикболини белгилай олмайди. Шунинг учун ҳам бундай маънавий-руҳий, қолаверса, ижтимоий-иқтисодий ва сиёсий моҳият касб этадиган умумсайёравий эҳтиёжни назарда тутиб Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М Мирзиёев “Жамият ҳаётининг танаси иқтисодиёт бўлса, унинг жони ва руҳи маънавиятдир” [1, 2021] деган эди. Бу дунё халқларининг бир-бирига интилиши, маънавий эҳтиёжларини умумжаҳон цивилизацияси ютуқлари асосида қондириш

эҳтиёжидан келиб чиқадики, халқлар умуминсоний қадриятлар доирасидагина юксак маънавиятли, ҳар томонлама баркамол, ахлоқий етук, сиёсий жиҳатдан юқори савияда бўлишига хизмат қилади.

Тадқиқот методлари: Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М. Мирзиёев асарларида илгари сурилган методологик кўрсатмалар ва ҳукумат тузилмаларининг меъёрий ҳужжатларида келтирилган ташқи сиёсий муносабатларга доир кўрсатмалари тадқиқотнинг методологик асосини ташкил этади. Илмий билишнинг асосий усуллари ва тамойиллари, замонавий социология, сиёсатшунослик, халқаро муносабатлар ва маданиятшунослик фанлари вакиллариининг халқаро маданий алоқаларни таҳлил қилишда кенг қўллаётган структур-функционал таҳлил ишнинг янги илмий-назарий асоси бўлди. Шунингдек, Шарқ ва Ғарб мумтоз мутафаккирларининг халқлар ва давлатлар ўртасидаги муносабатларга доир қарашлари ҳам тадқиқот ишида акс эттирилди.

Ўзбекистон Республикаси мустақилликка эришгач, халқаро сиёсий жараёнларнинг тенг ҳуқуқли аъзоси сифатида ўз миллий манфаатларига мос келувчи ташқи сиёсатни юрита бошлади. Мустақилликнинг дастлабки кунлариданоқ Ўзбекистон ташқи сиёсатининг асосий тамойиллари сифатида: “Биринчидан, ўзаро манфаатларни ҳисобга олган ҳолда давлат миллий манфаатларининг устунлиги; иккинчидан, тенг ҳуқуқлилик ва ўзаро манфаатдорлик, бошқа давлатларнинг ички ишларига аралашмаслик; учинчидан, мафкуравий қарашлардан қатъи назар, ҳамкорлик учун ошкоралик, умуминсоний қадриятларга, тинчлик ва хавфсизликни сақлашга содиқлик; тўртинчидан, халқаро ҳуқук нормаларининг давлат ички нормаларидан устуворлиги; бешинчидан, ташқи алоқаларни ҳам икки томонлама, ҳам кўп томонлама келишувлар асосида ривожлантириш” еканлиги белгилаб олинди. Ушбу тамойилларга мос равишда алоқалар кенг йўлга қўйилган мамлакатлардан бири Франция Республикасидир.

Ўзбекистон-Франция ўртасидаги алоқалар янги босқичга кўтарилди. Европада жойлашган ҳамда жаҳоннинг илғор демократик давлати Франция билан халқаро алоқалар ўрнатиш тараққиётнинг демократик йўлини танлаган Ўзбекистон учун муҳим аҳамият касб этади. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев 2018 йил октябрь ойида Европа қитъасига илк давлат ташрифини айнан Франция Республикасидан бошлагани бежиз эмас. Парижда Франция Президенти Э.Макрон ва Сенат Раиси Ж.Ларше билан учрашувлар, Франциянинг йирик компаниялари раҳбарлари билан учрашувлар, Луврдаги суҳбат мамлакатларимиз ўртасидаги ҳамкорликнинг янги истиқболларини очиб берди. Буни Президент Ш.М. Мирзиёев алоҳида таъкидлаб ўтган: “Биз Жаҳон савдо ташкилоти билан бошланган мулоқотимизни, ҳамда Европа Иттифоқи билан Ҳамкорлик ва шериклик тўғрисидаги янги битимни тузиш бўйича ишларни изчил давом эттирамиз. Шунингдек, биз

бошқа халқаро ва минтақавий иқтисодий ташкилотлардаги иштирокимизни, янада кучайтирамиз” [2, 2020].

“Халқаро алоқалар” тушунчаси мураккаб ва кенг қамровли, шу билан бирга, илмий тушунча сифатида асосан XIX аср охири XX аср бошларидан ўрганила бошланган, ягона, умумқабул қилинган таъриф йўқ. Халқаро алоқаларда узоқ давр мобайнида давлат асосий ўрин эгаллаб келганлиги боис, аксарият таърифларда мазкур институт бош тушунча сифатида келади. Бироқ демократик тараққиёт ижтимоий муносабатларда жамоат ташкилотлари ва бошқа ижтимоий институтларнинг ҳам аҳамиятини ошириб юборди. Шу боисдан XX асрнинг охирларига келиб, тадқиқотчилар нисбатан кенгроқ таъриф беришга ҳаракат қила бошладилар. Масалан, тадқиқотчи Г.Х.Шахназаров халқаро муносабатларни “инсоний ҳамжамиятни шакллантирувчи интеграцион алоқалар мажмуи” деб ҳисоблайди [3, 1981].

Француз социологи Р.Арон эса “халқаро муносабатлар – бу сиёсий бирликлар, юнон полислари, Рим ёки Миср империялари, Европа монархиялари, буржуа республикалари ёки халқ демократиялари ўртасидаги алоқалардир. Халқаро алоқаларнинг мазмунини давлатлараро муносабатлар ташкил этади: давлатлараро шартномалар эса шак-шубҳасиз халқаро муносабатларга мисол бўла олади”, - дейди [4, 17]. Р.Ароннинг ушбу фикрига қўшилмаганлар ҳам бор. Масалан, америкалик тадқиқотчи Д.Капоразонинг фикрига кўра, халқаро муносабатларнинг асосий иштирокчилари бугунги кунда давлатлар эмас, балки ижтимоий-иқтисодий гуруҳлар, синфлар ва сиёсий кучлардир [5, 36]. Д.Сингер эса, масалага бихеверистик ёндашади, яъни, унинг фикрига кўра, халқаро муносабатларнинг барча иштирокчиларини – индивидлардан тортиб глобал уюшмаларгача – уларнинг халқаро майдондаги таъсир ўтказиш имкониятларига эътибор бермаган ҳолда ўрганиш лозим.

Халқаро муносабатлар тадқиқотига бағишланган илмий ишларда мазкур жараён динамик ҳодиса сифатида ҳам ўрганилади. Сиёсатшунос В.А.Мальцевнинг билдиришича, халқаро муносабатларнинг шаклланишига қуйидаги омиллар таъсир қилади:

ижтимоий-сиёсий фан ютуқлари;

халқаро иқтисодий ва сиёсий вазиятнинг шаклланиш тарзи;

ҳарбий-стратегик кучларнинг мувозанати;

халқаро ташкилотлар, муассасалар (БМТ, ЮНЕСКО, НАТО, ЕХҲТ ва б.) фаолияти;

айрим давлатларнинг ташқи ва ички сиёсатининг таъсири;

табиий муҳит, хом ашё ва табиий ресурсларнинг жойлашуви [6, 481].

Олимнинг фикрига кўра, ҳозирги кунда халқаро муносабатларнинг ривожланиши қуйидаги йўналишлар бўйича амалга ошмоқда:

дунёнинг яхлитлиги ва ўзаро боғлиқлиги омилининг ўсиши;

дунёда ижтимоий хилма-хилликни сақлашга интилишнинг мавжудлиги;

дунёвий ривожланишнинг янгича шароитлари билан ижтимоий-сиёсий муаммоларни ҳал қилишга диний, эътиқодий, мафкуравий ёндашувлар ўртасидаги зиддиятларнинг чуқурлашуви;

зиддият ва қарама-қаршиликларни ҳал қилишда сиёсий воситалар аҳамиятининг ошиб бораётганлиги [6, 483].

Давлатларнинг ташқи сиёсати ва турли халқлар ўртасидаги ҳамкорлик масалалари қадимдан тадқиқотчиларни қизиқтириб келган. Хусусан, бундан 2500 йил аввал яшаб, ижод этган юнон мутафаккири Афлотун "... давлат, ўзининг бошқалар билан мулоқот қилмаганлиги натижасида яхши ва ёмон одамлар билан тажрибада танишмай туриб, ҳеч қачон маъқул даражада ахлоқли ва баркамол бўлолмайди" [7, 413]0 деб таъкидлаган. Яъни давлат тузилишида мукаммалликка эришиш учун ҳам ўзга мамлакатлар билан узвий алоқада бўлиб туриш лозим.

Римлик Страбон эса ўрганилмаган давлатлар ҳеч қанақа аҳамиятга эга эмас, деб ҳисоблайди. "Узоқда жойлашган ҳудудлар ва у ерларда яшовчи аҳоли, айниқса, Римга хавф солмайдиган ва ўз савдо-сотиқлари билан фойда келтирмайдиган ороллар халқлари, биз учун ҳеч қандай аҳамиятга молик эмас" [8, 30-31]. Ушбу фикрни том маънодаги геосиёсий муносабатларнинг илк кўринишлари сифатида баҳолаш мумкин. Чунки Страбон географик мавжудликни Рим давлати манфаатлари негизида, яъни соф сиёсий муносабатлар нуқтаи назаридан баҳолаганлиги билан аҳмиятлидир.

Тарихга назар солар эканмиз, шуни таъкидлаш жоизки, XIV-аср охири XV-аср бошларида Франция ва Амир Темур давлати ўртасида жадал ёзишмалар орқали самарали дипломатик алоқалар ўрнатишга интилиб, халқаро муносабатлар соҳасида бир-бирини қўллаб-қувватлашган.

Шарқ ва Ғарб ўртасидаги мулоқотда туб бурилиш ясаган воқеа 1402 йилда Анқарадаги тарихий жангда Амир Темурнинг турк султони Йилдирим Боязид устидан қозонилган ғалабаси бўлди.

Европанинг Анқара учун курашга қизиқиши бежиз эмас эди. Турк султонининг Европанинг жануби-шарқидаги ғалабалари ўша пайтда унчалик ҳам қудратли ҳарбий кучга эга бўлмаган Европа монархлари учун таҳдид ва хавф эди.

Карл VI буюк Амир Темурни ғалаба билан шахсан табриклаб, унга табрик мактуби йўллади. Амир Темур «Европа халоскори» деб атала бошланди. Ўша пайтда Европанинг барча ривожланган давлатлари элчилари пойтахт Самарқандга шошилишди.

Амир Темур ва Карл VI ўртасидаги 1402 йил августдаги дипломатик ёзишмаларининг бир қисми ҳозирги кунда Франция архивларида сақланади. Икки буюк давлат раҳбарлари

ўртасидаги ёзишмалар ишбилармонлик алоқаларини ривожлантиришга устувор аҳамият берилганини кўрсатади.

Карл VI нинг 1403 йилда Амир Темурга йўллаган мактуби куйидаги сўзлар билан бошланади: «Франция кироли Карл, Оллохнинг инояти билан буюк соҳибқирон Темурбекка салом ва тинчлик тилайди». Карл VI мактуби матнидан кўриниб турибдики, француз савдогарлари Амир Темур мулкларидан эркин фойдаланишган ва кенг имтиёзларга эга бўлганлар. Амир Темур эса ўз навбатида Франция қиролининг шарқий сиёсатини кўллаб-қувватлаган.

Кейинги асрларда Амир Темур авлодлари билан французлар ўртасидаги муносабатлар янги суръат касб этди. XVII-XVIII-асрларда Франция Уйғониш даврининг буюк арбоблари орасида Шарққа, хусусан, Теурийлар давлатига бўлган қизиқиш катта эди.

Буюк маърифатпарвар француз ёзувчиси Вольтер (1694-1778) ўзининг кўплаб асарларида Шарқ мавзусига тўхталиб ўтган. У ўзининг машҳур «Задиг ёки тақдир» фалсафий асарининг ilk саҳифаларида Мирзо Улуғбек, ғоялари ўз давридан ҳам ошиб кетган донишманд ҳукмдор сифатида тилга олинади. Вольтернинг Улуғбекни атоқли олим ва ҳукмдор сифатида таниши Улуғбекнинг «Зижи Жадиди Кўрагоний» қомусий асари (янги юлдузлар харитаси)нинг Европада машҳур бўлиши билан боғлиқ.

Буюк француз маърифатпарвар адиби Шарл-Луи де Монтескье (1689-1755)нинг «Форс номалари» асарининг бош қаҳрамони ҳам Ўзбек номи билан аталган.

Бу асар дунёнинг деярли барча тилларига таржима қилинган. Бу роман асосий воқеалари Франция ва Эронда кечганига қарамай, Ўзбек номи Шарқда ҳам, Ғарбда ҳам машҳур бўлганлиги кўриниб турибди.

Француз шарқшуносларига Амир Темур ва Мирзо Улуғбек билан бирга яна бир теурий Заҳириддин Бобур ҳам маълум эди. 1871 йилда Паве де Куртейл «Бобурнома»ни (Бобур китоби) француз тилига таржима қилди. 1980 йилда бу асар Жан-Луи Баке-Граммон томонидан яна француз тилига таржима қилинди ва 1983 йилда ЮНЕСКО томонидан кенг нишонланган Заҳириддин Муҳаммад Бобур таваллудининг 500 йиллигига рамзий тўхфа бўлди.

Ўзбекистон ва Франция ўртасидаги икки томонлама муносабатлар доирасида маданий-гуманитар ҳамкорлик алоҳида ўрин тутди. Франциянинг Ўзбекистоннинг бой маданияти ва санъатига қизиқиши ўзининг тарихий илдизларига эга. XVI асрада француз шарқшунослари Алишер Навоий ва Заҳириддин Муҳаммад Бобур асарларини француз тилига таржима қилганлар. 19-асрада француз тарихчиси М.Лангле «Темур тузуклари»ни француз тилига таржима қилган.

Француз шарқшунослари Ўзбекистон тарихи, маданияти ва санъатини ўрганишда ўзига хос «кашшофлар»дир. Масалан, 30 йилдан буён Францияда Темурийлар тарихи ва санъатини ўрганиш уюшмаси фаолият юритиб келмоқда. Унинг асосчиси ва биринчи президенти Люсен Керен умрининг 35 йилдан кўпроқ вақтини Амир Темури ва унинг авлодларининг инсоният тараққиётидаги ўрни ва ҳиссаси ҳақидаги илмий изланишларга бағишлади. Унинг ташаббуси билан «Темур даврида Самарқандга йўл» журнали дунёнинг кўплаб тилларига таржима қилинган.

Ушбу ассоциациянинг ҳозирги президенти Фредерик Бопертуи-Брессан шундай дейди: «Ўттиз йил аввал биз Темурийлар тарихи ва маданиятини ўрганиш ассоциациясини тузганимизда Самарқанд ва умуман Ўзбекистон ҳақида кам одам билар эди. Бошида бу жуда қийин эди. Бугун эса французларнинг аксарияти Ўзбекистонни яхши билади, халқингиз маданияти билан қизиқади» [9, 2019].

2017-2018 йилларда ташқи ишлар вазирликлари ўртасидаги самарали мулоқот ўзаро ҳамкорлик, бугунги кундаги долзарб минтақавий ва халқаро масалаларни ҳал этиш имконини берди.

Жумладан, 2018 йилда Францияга ҳукумат аъзолари, маҳаллий ҳокимият раҳбарлари ва парламент аъзоларининг бир қатор ташрифлари амалга оширилди.

Бугунги кунда Парламентлараро алоқалар изчил ривожланиб бормоқда. Шундай қилиб, Франция Республикаси Сенати ва Миллий Ассамблеяси ҳузурида, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенати ва Қонунчилик палатаси ҳузурида парламентлараро ҳамкорлик гуруҳлари фаолият кўрсатмоқда.

2017 йилда Ўзбекистон Республикаси билан Франция Республикаси ўртасида дипломатик муносабатлар ўрнатилганининг 25 йиллиги муносабати билан Франция Президенти Франсуа Олланд Шавкат Мирзиёевга табрик йўллаб, унда “мамлакатларимиз ўртасидаги муносабатлар ўзаро ишонч ва ҳурматга асосланган”лигини юксак даражада эътироф этган.

Ўз навбатида Ўзбекистон раҳбари Шавкат Мирзиёев Франсуа Олландга йўллаган мактубида «Ўзбекистон Франция билан икки томонлама ва кўп томонлама ўзаро манфаатли ҳамкорликни бундан буён ҳам илгари суриш ниятида эканини» алоҳида таъкидлади.

2018 йилда Франция Республикаси Президенти Эммануэль Макрон Ўзбекистон Республикаси мустақиллиги байрами муносабати билан йўллаган табрик хатида “ўзаро савдони ривожлантириш ва стратегик ҳамкорлик жозибадорлигини ошириш орқали икки томонлама муносабатлар янада мустаҳкамланишини” билдирган эди.

Икки давлат раҳбарларининг дўстона муносабатларни ривожлантириш борасидаги ўзаро сиёсий қарашлари том маънода самарали ҳамкорликнинг гаровидир.

2018 йилнинг 8-9 октябрь кунлари Президент Шавкат Мирзиёевнинг Франция Республикасига тарихий ташрифи бўлиб ўтди. Бу ташриф Франция ва Европа матбуотида юксак эътироф этилди.

Давлат раҳбарининг Францияга ташрифи Ўзбекистон Республикасининг изчил ташқи сиёсатининг мантикий давоми бўлди. Айтиш жоизки, Франция, Ўзбекистон Президенти Шавкат Мирзиёев лавозимида киришганидан сўнг ташриф буюрган биринчи Европа давлати бўлди. Бундан ташқари, бу Ўзбекистон раҳбарларининг сўнгги 20 йилдан ортиқ вақт давомида Парижга амалга оширган илк ташрифидир.

Елисей саройида икки давлат раҳбарларининг олий даражадаги учрашуви бўлиб ўтди. Музокаралар чоғида ўзаро сиёсий мулоқотни мустаҳкамлаш, савдо-иқтисодий ҳамкорликни ривожлантириш ва сармоя киритиш, Ўзбекистон ва Франция ўртасида маданий-гуманитар алмашинувларни фаоллаштириш масалалари муҳокама қилинди.

Ўзбекистон раҳбарининг Парижга илк расмий ташрифи узоқ муддатли ҳамкорликнинг янги истиқболларини белгилашга хизмат қилиши ҳақида таъкидланди.

Ўз навбатида Шавкат Мирзиёев Францияни «ишончли ва барқарор ҳамкор» деб атади. Ўзбекистон Франция билан томонларни қизиқтирган кўплаб соҳаларда ҳамкорликни ривожлантиришга катта аҳамият қаратишини таъкидлади.

Ўзбекистон раҳбари XV аср бошларида Соҳибқирон Амир Темур ва Франция қироли Карл VI ҳукмронлиги давридан буён икки давлатни бирлаштирган тарихий дўстлик, ўзаро ҳурмат ва ишонч ришталарига эътибор қаратди.

Ўз навбатида Эммануэль Макрон Ўзбекистон раҳбари билан бўлган учрашувдан мамнунлигини билдириб, Ўзбекистонда амалга оширилаётган кенг кўламли ислохотлар нафақат мамлакатимизнинг ривожланган давлатлар қаторига киришда, балки Марказий Осиёда тинчлик ва барқарор тараққиётни таъминлаш, аҳоли фаровонлигини оширишга хизмат қилаётганини таъкидлади.

Шу билан бирга ўзаро манфаатларга эга бўлган минтақавий ва халқаро масалалар юзасидан манфаатли фикр алмашилди. Хусусан, халқаро ва минтақавий муаммоларни ҳал қилишда икки давлатнинг сиёсий қарашлари уйғун эканлиги қайд этилди. Минтақа давлатларининг тинч ва барқарор ривожланишини таъминлаш мақсадида Марказий Осиёда барқарорлик ва хавфсизликни мустаҳкамлаш, ўзаро манфаатли ҳамкорлик ва яхши кўшничилик муносабатларини ривожлантиришда Ўзбекистоннинг муҳим ўрни ҳам стратегик, ҳам амалий даражада эканини алоҳида таъкидланди.

Савдо-иқтисодий ҳамкорлик бўйича Ўзбекистон-Франция ҳукуматлараро комиссияси фаолияти ижобий баҳоланди. Савдо ҳажмини ошириш муҳимлиги, иқтисодиётнинг турли тармоқларида истиқболли инвестиция лойиҳаларини амалга ошириш истаги тасдиқланди.

Музокаралар чоғида яқин келажакда Франциянинг Airbus, Total, Vinci, Orano, Total Eren, Veolia, Fives Stein, Bouygues, Rungis ва бошқа кўплаб компаниялари билан лойиҳалар амалга оширилиши ҳақида келишиб олинди.

Икки давлат раҳбарлари ўртасидаги мулоқотнинг муҳим қисми маданий-гуманитар алоқаларни ривожлантиришга қаратилган. Шу муносабат билан иштирокчилар маданият ва санъат, туризм, фан-техника, таълим, соғлиқни сақлаш, археология ва бошқа соҳаларда ҳамкорликни кенгайтиришнинг аниқ йўналишларини муҳокама қилдилар.

Ўзбекистон раҳбари Франция ҳукумати Ўзбекистонга келадиган сайёҳлар учун визасиз режим ўрнатган биринчи Европа давлати бўлганини алоҳида таъкидлади.

Муҳокамалар натижасида туризм, ҳарбий-техник ҳамкорлик, космик тадқиқотлар, инвестиция лойиҳаларини молиялаштириш, маданият ва таълим, автомобиль транспорти каби соҳаларда ўнта ҳукуматлараро ва вазирликлараро ҳужжат имзоланди.

Хусусан, ташқи ишлар вазирликлари ўртасида 2019-2020 йилларга мўлжалланган ҳамкорлик дастури қабул қилинди. Ўзбекистон Республикаси Экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси билан Франция Экология, барқарор ривожланиш, транспорт ва уй-жой хўжалиги вазирлиги ўртасида атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ва барқарор ривожланиш соҳасида ҳамкорлик тўғрисидаги, Ўзбекистон Республикаси Экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси, Ўзбекистон Республикаси Маданият ва санъатни ривожлантириш вазирлиги ва Лувр музейи ўртасида имзоланган ҳужжатлар шулар жумласидандир.

Давлат раҳбарларининг муваффақиятли музокаралари якунлари Ўзбекистон ва Франциянинг узоқ муддатли ўзаро манфаатли шериклик муносабатларини кенгайтириш ва мустаҳкамлаш, уни замонамизнинг янги воқелигига мос келадиган янги мазмун билан тўлдириш истагининг яққол тасдиғи бўлди. Ўзбекистон Президентининг Францияга ташрифи ҳам стратегик, ҳам амалий жиҳатдан мазмунли ва самарали бўлди.

Францияни Европа Уйғониш даври бешиги деб аташади. Бу дунёнинг аксарият мамлакатларида давлат бошқаруви амалиётида кўплаб сиёсий ғоялар ва тамойилларнинг манбаи бўлди.

Масалан, атоқли француз мутафаккири ва файласуфи Шарль де Монтескье (1689-1755) номи замонавий демократик давлатларда қабул қилинган ҳокимиятлар бўлиниши тамойили билан боғлиқ.

Франция парламенти ўзининг узоқ тарихи давомида доимо сиёсий ҳаётда жуда муҳим роль ўйнаган. Бугунги кунда Франция парламенти қонун чиқарувчи ваколатларга эга, давлат бюджетини қабул қилади, шунингдек, ҳукумат фаолиятини назорат қилади.

Экспертлар Франция ва Ўзбекистоннинг мавжуд сиёсий институтларида қатор ўхшашликларни қайд этдилар. Масалан, Ўзбекистон Республикаси Конституциясини ишлаб чиқишда француз конституциясининг бир қатор тамойиллари ўрганилди ва ҳисобга олинди. Ўзбекистонда икки палатали парламент концепциясини ишлаб чиқишда Франция парламентаризми тажрибаси ҳам ҳисобга олинди.

Бугунги кунда Ўзбекистон ва Франция парламентлари ўртасидаги ҳамкорлик икки томонлама муносабатларда муҳим ўрин тутди. Шу маънода мунтазам делегациялар алмашинуви, шунингдек, қонунчилик фаолияти бўйича тажриба алмашиш йўлга қўйилди.

2008 йилда Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенатида парламентлараро ҳамкорлик гуруҳи тузилган бўлса, 2010 йилдан бошлаб Олий Мажлис Қонунчилик палатасида «Ўзбекистон-Франция» дўстлик гуруҳи фаолият кўрсатмоқда.

Ўзбекистон Президентининг Францияга расмий ташрифи арафасида Олий Мажлис 2015 йил 12 декабрда имзоланган Иқлим бўйича Париж битимини ратификация қилди. Французлар ушбу ҳужжатни «экология соҳасидаги асосий халқаро ҳужжат» деб аташади. Хусусан, Орол фожиясини ҳисобга олган ҳолда Париж келишуви қоидалари Ўзбекистон учун долзарбдир.

2018 йил 8 октябрь куни Ўзбекистон Президенти Шавкат Мирзиёев Париж шаҳрида парламент юқори палатаси — Сенат спикери Жерар Ларше билан учрашди. Жерар Ларше муҳим конституциявий ваколатларга эга бўлган ҳукуматдаги иккинчи шахсдир.

Учрашувда қонун устуворлиги ва инсон ҳуқуқларига асосланган бозор иқтисодиёти ва кучли фуқаролик жамиятини ривожлантириш, хорижий ҳамкорлар билан дўстона муносабатларни ривожлантиришда қонун чиқарувчи органларнинг ўрни алоҳида таъкидланди.

Парламентлараро алоқаларни ривожлантириш, хусусан, қўшма тадбирлар ва ўзаро ташрифлар ташкил этиш, қонунчилик базасини такомиллаштириш ва тажриба алмашиш масалалари ҳам алоҳида кўриб чиқилди. Бу эса икки давлат ва халқлар ўртасидаги ўзаро манфаатли ҳамкорликни ривожлантиришга алоҳида хизмат қилади.

Ўзбекистон раҳбари Сенат Раисини самимий қабул учун қутлар экан, унга Франция Конституцияси қабул қилинганининг 60 йиллиги муносабати билан илк бор ўзбек тилига таржима қилинган Франция Республикаси Конституциясининг биринчи нусхасини топширди. Жерар Ларше совғани чуқур миннатдорчилик билан қабул қилди.

Сенат раиси Жерар Ларше Франция ўз навбатида Ўзбекистон билан ҳар томонлама ва самарали дўстлик ва шериклик алоқаларини ривожлантириш мақсадида парламентлараро алоқаларни ривожлантиришга, уларга янада мустаҳкам тус беришга тайёр эканини таъкидлади.

Жерар Ларше Ўзбекистонда иқтисодийни либераллаштириш ва модернизация қилиш, қучли фуқаролик жамияти барпо этиш орқали аҳоли фаровонлигини ошириш борасида амалга оширилаётган кенг кўламли ислохот ва ўзгаришларни юксак баҳолади. Жерар Ларше Ўзбекистоннинг яхши қўшничилик, ўзаро манфаатли ҳамкорлик ва бир-бирининг манфаатларини ҳисобга олиш тамойилларига асосланган конструктив минтақавий сиёсатини алоҳида таъкидлади.

Ўзбекистон Республикаси 1993 йил октябрь ойида 195та давлат орасидан ЮНЕСКОга аъзо бўлди. Мамлакатимиз мазкур халқаро ташкилот фаолиятида фаол иштирок этмоқда. Мамлакат икки марта - 1997-2001 ва 2009-2013 йилларда ташкилот директорлар кенгашига сайланган.

Шавкат Мирзиёевнинг Францияга ташрифи ЮНЕСКО билан ҳамкорликда янги саҳифа очди. У бош директор Одри Азуле билан ҳам суҳбатлашди.

Одри Азуле Президент Мирзиёевни самимий қутлар экан, Ўзбекистон билан ҳамкорлик ЮНЕСКО учун жуда муҳим эканини таъкидлади. У Ўзбекистон раҳбари томонидан илгари сурилган ташаббусларни, хусусан Самарқандда ЮНЕСКО ташаббуси билан Мирзо Улуғбек номидаги Тинчлик ва бағрикенглик маданиятини шакллантириш ва экстремизмнинг олдини олиш халқаро институти, шунингдек, минтақавий Технологиялар институти, Тошкент шаҳридаги Ахборот технологиялари университети маркази ва Самарқанд шаҳридаги Ипак йўли халқаро туризм университетида ЮНЕСКО кафедрасининг очилишини қўллаб-қувватлади.

Музокаралар чоғида Ўзбекистонда Марказий Осиё мамлакатлари ёш олимларининг минтақавий форумини, шунингдек, 2019 йилда Тошкент шаҳрида «Ахборот технологиялари маданий меросни асраб-авайлаш йўлида» номли Осиё форумини ташкил этиш бўйича келишувга эришилди.

Шунингдек, 2018-2021 йилларга мўлжалланган қўшма чора-тадбирлар режаси қабул қилинган бўлиб, у муносабатларни янги босқичга кўтариш, умуммиллий муаммоларнинг инновацион ечимлари ва барча соҳаларда ҳамкорликни мустаҳкамлашга қаратилган.

Бугунги кунда томонлар Ўзбекистоннинг бой маънавий меросини тиклаш ва чуқур ўрганиш соҳасида самарали ҳамкорлик қилиб, маданият, таълим ва фан соҳаларида қўшма лойиҳаларни амалга оширмоқда.

ЮНЕСКО билан ҳамкорлик йилларида Амир Темури, Мирзо Улуғбек, Аҳмад Фарғоний, Имом Бухорий, Камолиддин Беҳзод каби буюк сиймолар, Бухоро, Хива, Термиз, Шахрисабз, Қарши, Самарқанд, Марғилон ва Тошкент каби қадимий шаҳарларнинг юбилейлари халқаро миқёсда нишонланди, шунингдек адабиёт соҳасида «Алпомиш»,

«Авесто» ва Хоразм Маъмун академиясига бағишланган халқаро тадбирлар юксак даражада ташкил этилди.

Ўзбекистон ҳудудидаги бир қатор тарихий ва маданий обидалар ЮНЕСКОнинг Бутунжаҳон мероси рўйхатига киритилган. Хивадаги Ичан-қалъа мажмуаси, Самарқанд, Бухоро ва Шаҳрисабзнинг тарихий марказлари, шунингдек, Чотқол табиат қўриқхонаси шулар жумласидандир. Эътиборлиси, Бухоро шаҳри «Тинчликпарвар шаҳарлар» ташкилотининг мукофотиغا сазовор бўлди.

Ўзбекистон ва ЮНЕСКО ўртасидаги ҳамкорлик ўзбек мумтоз музыка меросини асраб-авайлаш, ривожлантириш ва оммалаштиришга ҳам хизмат қилмоқда. Шундай қилиб, ЮНЕСКО ташаббуси билан ҳар икки йилда навқирон Самарқанд шаҳрида «Шарқ тароналари» халқаро фестивали ўтказиб келинмоқда. 2018 йил сентябрь ойида қадимий Шаҳрисабз шаҳрида Мақом биринчи халқаро арт-форуми бўлиб ўтди.

Бойсун маданий мероси, «Шашмақом», «Катта ашула», «Аския», палов ёки Наврўз байрами ЮНЕСКОнинг Инсоният номоддий маданий мероси рўйхатига киритилган.

Муқаддас Қуръоннинг Усмон нусхафи ва Тошкент давлат шарқшунослик институти қўлёзмалар тўплами ЮНЕСКОнинг «Жаҳон хотираси» рўйхатига киритилган.

1995 йилда ЮНЕСКО кўмагида Самарқандда Марказий Осиё тадқиқотлари халқаро институти ташкил этилди. Ўзбекистоннинг турли ҳудудларида ЮНЕСКОга алоқадор саккиз бўлим ва ўн та марказ, шунингдек, 34 та мактаб очилиб, фаолият юритмоқда.

Шавкат Мирзиёев Парижга ташрифи давомида машхур Лувр музейига ташриф буюриб, ундаги ноёб санъат дурдоналари билан танишди. Ушбу музей ўзининг санъат намуналари бўйича дунёдаги энг катта музей ҳисобланади.

Лувр музейи саёҳатчилар учун Франциянинг ташриф қоғозларидан бири ҳисобланади. Шарқ дурдоналарининг ўзи 24 та залда намойиш этилади. Музейда мамлакатимиз бой тарихидан сўзловчи минглаб экспонатлар жой олган.

Жумладан, Амир Темурнинг Карл VIга ёзган мактуби, Яссавий мақбараси учун Амир Темур буйруғи билан ясалган шамдонлардан бири, қабр тошларидаги ёзувлар ва бошқа антиқа буюмлар шулар жумласидандир.

Ушбу ташриф муносабати билан Лувр музейи Ўзбекистон Республикаси Маданият вазирлиги ҳузуридаги Маданият ва санъатни ривожлантириш жамғармаси билан ўзаро англашув меморандумини имзолади. Мазкур келишувга мувофиқ томонлар санъат ва маданият тарихи, музейшунослик, маданий-тарихий объектларни реставрация қилиш ва консервация қилиш йўналишларида илмий-тадқиқот ишларини олиб бориш учун барча саъй-ҳаракатларни амалга ошириш мажбуриятини олдилар.

2021 йилда Луврда Ўзбекистонга бағишланган «Буюк ипак йўлидаги цивилизация ва маданият» йирик кўргазмасини ташкил этиш тўғрисидаги келишув мазкур музокараларнинг асосий натижаларидан бири бўлди.

Кўргазма бизга Ўзбекистоннинг ўрни ва аҳамиятини тарихий, маданий, сиёсий ва диний нуқтаи назардан кўрсатиш имконини берди, мамлакатимизни англашга ўз ҳиссасини қўшди, унинг тарихи, анъаналари ва маданиятини янада чуқурроқ қадрлаш имконини берди.

Франция ва Ўзбекистон географик жиҳатдан жуда узоқда жойлашган бўлишига қарамай, бугунги кунда ички ва ташқи сиёсатни амалга оширишда ўхшаш жиҳатларга эга.

Бир-биридан бир неча ой кейин давлатнинг президентлик лавозимларини эгаллаган Шавкат Мирзиёев ва Эммануэль Макрон давлат ва жамият ҳаётининг барча жабҳаларида туб ўзгаришларни амалга ошира бошладилар.

Хулоса. Хусусан, бугунги кунда Ўзбекистонда амалга оширилаётган ҳаракатлар стратегиясининг Франция давлати раҳбарининг сиёсий ва иқтисодий модернизация, қонун устуворлигини таъминлаш, суд-ҳуқуқ тизимини такомиллаштириш соҳасида амалга ошираётган кенг қўламли ислохотларига яқинлиги, мамлакатдаги ҳокимият органларининг давлат ва халқ манфаатларига хизмат қилишини алоҳида таъкидлаш муҳимдир. Ҳар икки етакчи ҳам минтақавий ва халқаро ташқи сиёсатни амалга оширишда собитқадамликлари билан ажралиб туради.

АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ:

1. <https://president.uz/uz/lists/view/4089> Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг республикада маънавий-маърифий ишлар тизимини тубдан такомиллаштириш, бу борада давлат ва жамоат ташкилотларининг ҳамкорлигини кучайтириш масалалари бўйича бўлиб ўтган видеоселектор йиғилишидаги нутқи. 19.01.2021.

2. Ўзбекистон Президенти Шавкат Мирзиёев Олий Мажлисга Мурожаатномаси. Евросиё иқтисодий иттифоқи (ЕОИИ) билан ҳамкорлик муносабатлари ҳақида. 24.01.2020.

3. Шахназаров Г.Х.Грядущий миропорядок. М.: 1981. – С.19.

4. Aron R. Paix et guerre entre les nations. P.: 1984. – P. 17.

5. Caporaso J. Dependence, Dependency and Power In the Global System: A Structural and Behavioral Analysis //International Organisation. 1979, №10. P. 36.

6. Мальцев В.А. Основы политологии. – М.: ИТРК РСПП, 1997. – С. 481.

7. Афлотун. Қонунлар. – Т.: Янги аср авлоди, 2002. – Б. 413

8. Cohen S.B. Geography and Politics in a Divided World. – L. 1964. – P. 30-31.

9. Фредерик Бопертуи-Брессан Интервью в рамках III Конгресса недели культурного наследия «Ўзбекистан – перекресток великих дорог и цивилизаций: империи, религии, культуры». Термез, 2019.